

Høring – Evaluering av ABM-utvikling

Innledning

I utgangspunktet mener vi det er viktig å se på hva som var målsettingene med opprettelsen av ABM-utvikling. Så vidt vi kan forstå kan disse grovt sett deles i to. Det var et strategisk og overordnet grep for samordning og utvikling av de tre sektorene, og det skulle bidra til en sektorspesifikk utvikling, jf ABMs vedtekter slik de er gjengitt i evalueringen. I tillegg videreførte man oppgaver som tidligere hadde hørt til bl.a. NMU, Statens bibliotektilsyn og Riksbibliotekstjenesten.

Bakgrunnen for opprettelsen kan etter vårt syn forstås slik at man vektla felles utfordringer i de tre sektorene, og ønsket et sterkere helhetlig grep. Dette synes tydelig også gjennom sammenfatningen av ABM-meldingen som gjøres i evalueringens punkt 3.1. Videre kan den senere interne organiseringen av utviklingsavdelingen med tre likestilte direktører ses i denne sammenheng.

Vi hadde ønsket at evalueringen hadde gått noe dypere inn i AMBs rolle som sektorovergripende utviklingsaktør, spesielt i forhold til overordnede og strategiske spørsmål. Det har etter vårt syn vært et problem at det har manglet kommuniserte visjoner, politikk og grep for å etablere og drive en utvikling på sektorovergripende områder som er felles, og hvor det kanskje er mest å hente.

Den aller viktigste utfordringen gjelder utviklingen i forhold til digitale tilbud og tjenester, og hva som er forutsetningen for å kunne etablere dette både innen hver enkelt sektor og på tvers. Dette er, etter vårt syn, det området hvor potensialet for fellesskap mellom de tre sektorene er sterkest og burde vært prioritert som det strategiske navet mellom sektorene. I stedet har man hatt en stor satsing i Norsk digitalt bibliotek samtidig som Nasjonalbiblioteket markerer seg som en tung aktør på bibliotekfeltet. Satsingen på Kulturnett kan vi så langt ikke se at har vært vellykket, heller ikke regionalt.

Det er etter vårt syn en asymmetri mellom de tre sektorene hvor to har nasjonale institusjoner der virksomheten bl.a. er basert på lov og forskrift. Vi savner en drøfting av dette aspektet i evalueringen selv om det indirekte berøres flere steder. Det hadde vært ønskelig med en vurdering av konsekvensene fordi dette i stor grad er med på å forme rammene for virksomheten i de tre sektorene.

Flere steder i evalueringen brukes begrepet «nøytral aktør» og det er med som en konklusjon i dokumentets punkt 1 at dette kanskje er den «viktigste funksjonen for ABM-utvikling». Det kommer også til syne uenighet, ulike ståsteder og vurderinger, spesielt mellom Nasjonalbiblioteket og AMB-utvikling. Vi er enig i at dette er noe som må tas tak i og prioriteres framover. Det bør være et mål med omforente løsninger hvor også de store ressursene og kompetansen NB har til rådighet for digitalisering og digital formidling utvikles og drives slik at nytten kan bli størst mulig sett i forhold til hele ABM-feltet, og hvor tverrsektorielle løsninger vil være essensielle.

Museumssektoren spesielt

Museumsfeltet har i tiden etter opprettelsen av ABM-utvikling vært preget av konsolideringsprosessen. Sett i forhold til det tidligere Norsk museumsutviklings rolle og tyngde, har det etter vårt syn vært nødvendig å ha et organ som ABM-utvikling i en krevende periode for sektoren.

I perioden evalueringen gjelder har museumsrefomen gjort at fokus i stor grad har vært rettet mot museene. Dette har blitt understreket av den økonomiske opptrappingen av museenes driftsinntekter. Hvis man sammenlikner dette med evalueringens opplysninger om bemanning internt i ABM er denne imidlertid ikke i samsvar med det som ofte hevdes "at det er M'en som er høyest prioritert".

ABM-utviklings rolle i konsolideringsprosessen blir et hovedanliggende å evaluere for museene. Vi vil framheve de fylkesvise møtene som fant sted de første årene som et positivt tiltak. Samtidig er det vår oppfatning at reformen relativt tidlig fikk et for ensidig fokus på organisatoriske endringer / sammenslåinger, noe som også kom til å prege de årlige møtene. Selv om utgangspunktet for reformen var å legge til rette for en kvalitativt bedre museumssektor har premisser, forutsetninger og rammer for en positiv utvikling i mindre grad vært gjenstand for oppmerksomhet.

Det er ønskelig å rette blikket mot den faglige og kvalitative oppfølgingen av en organisatorisk reform slik det også omtales i evalueringen. Det er etter vårt syn noen områder som peker seg ut.

- o Større og mer komplekse organisasjoner stiller større krav også til ledelse. Det er behov for profesjonalisering og videre utvikling.
- o Det er behov for styrking av arbeidet med museenes samlingsforvaltning, inkludert dokumentasjon og tilgjengeliggjøring. Her har det tatt tid før ABM kom på banen, og det er ikke kommet i gang aktiviteter eller arbeid med en felles koordinert plan for samlingsforvaltning i museene. Tilstandsundersøkelsen som ABM-utvikling er i ferd med å slutføre vil trolig være et godt utgangspunkt.
- o Det er behov for generell kompetanseheving. Spesielt vil vi framheve dette i forhold til bruk av IKT, og den effekten bruk av hensiktsmessige verktøy kan ha i forhold til organisasjonsendring/utvikling og kompetanseutvikling.
- o Museenes rolle i forhold til forskning er etter vårt syn underkommunisert. Hvis man ser på oppsummeringen av ABM-meldingen i punkt 3.1, blir det spesielt tydelig i punkt fire. Her heter det om museene: «Formidlingsaktivitet ved store og små museum over hele landet er rettet mot skoleverket». Etter vårt syn skal og bør norske museers samlinger og kompetanse inngå i forskningssammenheng og som kilder på linje med det som gjøres gjeldende for bibliotek og arkiv.

Vi antar at noe av misnøyen i sektoren er knyttet til at det er skapt store forventninger til endring og utvikling, og at de økonomiske ressursene som har blitt lagt inn i reformen ikke har gjort det mulig å imøtekomme forventningene, verken i det enkelte museum eller i sektoren som helhet.

Rollen som pådriver for utvikling gjennom tildeling av prosjektmidler i sektoren er viktig å evaluere, blant annet fordi dette kanskje er det sterkeste enkeltvirkemiddelet ABM har rådd over for å gjennomføre sine strategier og målsettinger. Det pekes flere steder i evalueringen på effekten av at «man blir glad i dem som gir deg penger» - og kanskje særlig i en sektor hvor det i utgangspunktet oppleves at det er trange rammer i forhold til oppgaver og utfordringer. Vi hadde ønsket at evalueringen hadde gått nærmere inn i problemstillinger knyttet til den andre side av ABMs økonomiske makt: faren for servilitet, mangel på åpen debatt, kritikk og meningsbryting. Spesielt viktig blir dette i en situasjon hvor det ikke uten videre er enkelt å etterprøve verken kriteriene eller vurderingene som ligger til grunn for (spesielt) prosjektstøtten.

Vi er videre opptatt av at gjennomførte prosjekter skal ha overføringsverdi. Det kan synes som dette ikke har vært tilstrekkelig vektlagt. Videre oppstår det et strukturelt problem når man systematisk har mulighet for finansiering av prosjekter, men ingen mulighet for oppfølging av mer permanente tiltak som måtte bli resultat av (vellykkede) prosjekter.

Evalueringen drøfter i liten grad ABM-utviklings rolle som rådgiver og kompetanseorgan. Det er i flere museumsfaglige sammenhenger kommet til uttrykk skuffelse over at man ikke får rådgivning på samme måte som man tidligere fikk i NMU. Det kan se ut til at den systematiske satsingen på nettverksbygging er alternativet i forhold til blant annet kompetanseutvikling og kunnskapsoverføring. Dette blir i enkelte

sammenhenger tolket i retning av ansvarsfraskrivelse fra ABM-utvikling. Vi hadde ønsket en nærmere evaluering av rollen som rådgiver i forhold til faglige spørsmål i de tre sektorene og ikke bare i forhold til strukturen i sentralforvaltningen.

Vi anser at ABM-utvikling har lyktes godt i sitt arbeid i forhold til formidling. De har gjennom bl.a. Brudd-prosjektet bidratt til fornyelse, kompetanseheving og nytenking i museene. Vi vil også trekke fram publiseringen, og spesielt skriftserien, som et godt tiltak. Det er også positivt at det er utarbeidet nasjonale standarder for foto- og gjenstandsregistrering.

Avslutningsvis vil vi bemerke at det kan synes som om evalueringens valg av informanter fra museumssektoren har vært noe snevert. I tillegg til institusjoner som Maihaugen og Folkemuseet er det med informanter fra Nasjonalmuseet, en institusjon som må kunne sies å ha vært i en svært spesiell situasjon. Vi savner informanter fra regionale museumsenheter, gjerne med konsolideringserfaring, som muligvis kunne bidratt til en nyansering av synspunktene.

For museene i Vestfold

Sidsel Hansen
Sandefjormuseene

Haakon G Livland
Slottsfjellsmuseet

Kjersti Løkken
Museumssenteret i Vestfold

Arnfinn Malme
Larvik Museum

Lise Emilie Fosmo Talleraas
Nord-Jarlsbergmuseene